

Mira Menorca

MÓN I MEMÒRIA

L'ASSASSINAT DEL MESTRE JAUME FARRÉ (I 2)

Farré en mans dels sediciosos

► El mestre de Ferreries, que viatjava amb el vapor Ciudadela, va ser detingut i comparegué davant un consell de guerra acusat de rebel·lió

Josép Portella Coll

L'11 de novembre de 1936, el Ciudadela surt de Barcelona amb càrrega i passatge cap a Maó, on arriba a les 10 del matí de dia 12. El mateix dia dotze es fa a la mar rumb a Barcelona. Cada viatge és un incert, ja que el bloqueig dels vaixells nacionals es fa fort sobre Menorca. El Ciudadela porta càrrega i passatge, entre aquests, alguns militars que han de presentar-se a Albufera. A les 4 de la matinalda del dia 13 de novembre, el destructor Canarias els enfoca amb potents reflectors i els llança una canonada d'avis perquè aturin màquines. Els nacionals aborden el vapor i el fan canviar de rumb, ara cap a Palma. A mitja travessa, es declara una alerta a la sala de màquines (no sabem si real o simulada), que s'ha de reparar sense aturar la marxa, però almenys-la. La mala mar fa que el Ciudadela hagi de posar rumb al port de Sóller. Cap a les 14.00 h respanen el Canarias i els acompanya al port de Palma.

El vapor anava patrocinat per Pere Ruzort, cosí bo de Juan Thomàs Ruzort, el futur líder dels nacionals. El capità és empresonat a la presó Estacions de la capital. Se li obre la causa 1232/1936 per «instrucció del Bando de la Comandancia Militar de Baleares de 19 de julio de 1936», que s'actua el 15 de novembre de 1936 a les vuit i mitja del matí. L'instructor serà un militar presonier covegat per les famílies dels republicans menorquins: Jerónimo Saz Graña, llavors capità d'infanteria, pare del que va ser conseller del Partit Popular. Ruzort es defensa explicant que el seu destí era el de ser apressat per passar a zona nacional, sobretot per poder anar a Mallorca per estar amb la seva família. Diu que tot i que sabia que... «el Canarias vigilava la travessa de Maó - Barcelona, l'ho rumb directe y con las luces encendidas, casi con el deseo de ser apresado (...)» [Declaració, Palma, 15/11/1936]. Causa 1232/1936. AMM]. El mariner serà condemnat a mort i executat.

Farré Vidal forma part del grup de detinguts. Farré és inculpat en la mateixa causa 1232/1936, amb altres apressats a bord del Ciudadela. Així com els altres són inculcats, passen Consell de Guerra i són condemnats a mort, ell se'n lliura. Veim aquesta providència del jutge instructor, Jeró-

DETINGUT

Farré Vidal és inculpat el 1936 però no va ser fins l'abril de 1938 que el van executar

ni Saz Graña: «[...] en este procedimiento no hay medios para esclarecer los hechos, póngase en conocimiento del Juzgado Auditor de Guerra por el sistema oportuno la aplicación del artículo 655 del Código de Justicia Militar y al mismo tiempo solicítense nuevas (...) para el procedimiento.» [Providència de 15/11/1936. Causa 1232/1936. Full. 12]. En una nova providència, de 16/11/1936,

l'Auditor de Guerra ordena deducció de testimonis de particulars sobre el nostre Farré Vidal. En aquesta causa no tornarem a localitzar cap altra referència a Jaume Farré. Si bé es desembarrassa del consell de guerra que condemna a mort a onze passatgers i tripulants del Ciudadela, deu quedar tanca i inculpat més endavant.

Farré Vidal és conduït a la presó militar d'Íllites. Passarà un any fins que Farré no passi davant Consell de Guerra, així serà el 18 de novembre de 1937. És en aquest que és condemnat a mort perquè: «...des de su cargo de maestro nacional en la isla de Menorca promueve ~~separaciones~~ y apelas ~~anular~~ ~~los~~ ~~hechos~~ (inclou

pres i trasladat a algunes malloquines. L'empresonat a Can Mir i dia dotze de novembre del trenta-set comparegué davant el Consell de Guerra condemnat a l'Auditoria Territorial, acusat de cometre el delicte de rebel·lió. El condemnen a mort i l'executen el tres d'abril del trenta-vuit. Quan el distinguem exarca de mestre d'escola de Ferreries. Era un home jove, molt valent i decidit. La nit que el posarem en capella, Farré va demanar la companyia de qualque pres per no sentir-se sol. Entre tots els companys, va sollicitar la presència d'un altre mestre d'escola, Gabriel Coll, perquè era un home que ja havia estat sotmès a judici i no podia agorjar la seva situació el fet que

es les pública l'assassinat que mantenia. Mentre s'escrivien les lletres, va anar fent entrega de les seves pertinences a Coll, perquè l'endemà les distribuís. Fumava amb broquet, Farré, i l'he va entregar amb el pres que el les arribar a un pres que desitjava tenir-ne un. «-jo, tantmateix -alegi- d'aquí a demà tenc assegurada la blancor de la dentadura». Va tenir un record per a la seva escola: «Voldria que qualque dia posessin el meu nom a l'escola de Ferreries». I a la matinalda va trencar el son dels presos amb un crit d'acostumadament, que volia ser la ferma esperança: «Companys, visca la República!» [Diccionari vermell, pàgina 63]. Com veiem, aquesta és la veritat que següent: Pons Melià a la seva nota biogràfica a Víctimas del Silencio (pàgina 90).

A l'esquerra Jaume Farré en el temps de la seva arribada a Menorca. A dalt, el mestre, de tertúlia amb la Guàrdia Civil del Roc des Mercadal

VALENT I GENERÓS

Mentre esperava la seva execució va entregar les seves pertinences perquè les donessin a altres presos

aquí a Miquel Febrer Vadell) tenen pèssims antecedents de extrema esquerra. Hechos que consideramos probados.» [citat per Martí Ullari, M. «Jaume Farré Vidal, el mestre ferrerista de l'escola de Ferreries assassinat per la repressió franquista-]. Llorens Capellà es refereix al mestre al seu Diccionari Vermell: «[...] Viatjava de Menorca a Barcelona amb el vaixell Ciudadela, quan va ser

Fons i bibliografia

Causa 1232/1936 [TMB] Arxius Municipal des Mercadal La Voz de Menorca, Maó, consulta: 1935-1936 JAUME CAMPANER, Miquel «Antecedents de Ferrer i a l'Isle Baleares, 2010». Accés electrònic.

Ta la foto bella en dia, segons veiem la causa 1232/1936 a la premsa de l'Època. Ta la transcripció de l'interrogatori après la data de 13/11/1936, però deu ser un error ja que en realitat hauria de ser 16/11/1936.

Reproduït a Ombra de una plomera italiana, 1987/2012, d'un document transcrit per Eduard Connelly. Accés electrònic. La mateixa carta, traduïda al català, ha estat publicada per Ceresa Ferrera i Riera.